

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΟΓΙΚΗΣ

(ΚΛΑΜΠΑΝΙΣΤΗ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ)

1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η λέξη μέθοδος προέρχεται από τη σύζευξη των λέξεων μετά και οδός και δηλώνει κυριολεκτικά «το μεταβαίνει προς αναζήτηση κάποιου πράγματος» και στην δική μας περίπτωση, την αναζήτηση της γνώσης, την επιστημονική έρευνα. Κάθε επιστήμη έχει ως στόχο την αναζήτηση της αλήθειας. Η επιστημονική μέθοδος είναι η αναζήτηση της αλήθειας, όπως αυτή προσδιορίζεται με λογικά κριτήρια.

Οι μέθοδοι κατατάσσονται σε τρεις τουλάχιστον κατηγορίες:

1. Η Μέθοδος ως φιλοσοφική έννοια, δηλαδή ως σύνολο των πνευματικών εκείνων διαδικασιών, με τη βοήθεια των οποίων ένας επιστημονικός κλάδος επιχειρεί να ανακαλύψει τις αλήθειες που αναζητεί, να τις αποδείξει και να τις επαληθεύσει.
2. Οι μέθοδοι ως οδηγοί συγκεκριμένων ερευνητικών εφαρμογών. Εδώ ανήκει κάθε μέθοδος που υποδεικνύει στον ερευνητή έναν συγκεκριμένο και συστηματικό τρόπο επιστημονικής έρευνας, όπως π.χ. η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου.
3. Οι μέθοδοι ως ερμηνευτικές κατηγορίες. Οι ερευνητικές στρατηγικές αυτής της κατηγορίας εκφράζουν μια ορισμένη φιλοσοφική θεώρηση, μια ορισμένη θεωρία που θα επηρεάσει τη σύνθεση των πορισμάτων στα οποία καταλήγει ένας ερευνητής χρησιμοποιώντας τις παραπάνω μεθόδους.

Ο κάθε ερευνητής επιλέγει και εφαρμόζει δεδομένη μέθοδο, ορισμένη ερευνητική στρατηγική, ως την πιο κατάλληλη για τη μελέτη του θέματος που τον ενδιαφέρει με κριτήρια που προέρχονται από τον ευρύτερο επιστημολογικό και θεωρητικό προσανατολισμό του.

Τεχνική είναι το σύνολο των εφαρμοσμένων μέσων που εξυπηρετούν την επιστημονική έρευνα.

Η **μεθοδολογία** ασχολείται με την ανάλυση της λογικής υπόστασης των μεθόδων και την κριτική μελέτη τους δηλαδή με την έρευνα της όποις διασύνδεσής τους με ορισμένες θεωρητικές παραδοχές. Ασχολείται όμως και με την απλή περιγραφή συγκεκριμένων μεθόδων και τεχνικών.

2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΟΓΙΚΗΣ

Γλώσσα και **σκέψη** συνυφαίνονται κατά τον Πλάτωνα και η λέξη εντάσσεται οργανικά στο νοηματικό πλαίσιο του λόγου.

Έννοια είναι μια καθολική παράσταση, μια πνευματική εικόνα με γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα και σχηματίζεται όταν από μια ομάδα ομοειδών αντικειμένων, καταστάσεων, σχέσεων, ιδιοτήτων αφαιρέσουμε τα επί μέρους γνωρίσματα και διατηρήσουμε τα κοινά. (π.χ. η έννοια ήπειρος) Το πλήθος των στενότερων εννοιών που υπάγονται σε μια ευρύτερη έννοια λέγεται **πλάτος της έννοιας** αυτής (π.χ. το πλάτος της έννοιας ήπειρος αποτελείται από τις έννοιες Ευρώπη, Ασία, Αφρική, Αμερική και Ωκεανία. Το πλήθος των γνωρισμάτων που συγκεντρώνει μια έννοια

λέγεται **βάθος** της έννοιας αυτής (π.χ. η έννοια λιοντάρι έχει τα γνωρίσματα: ον, σώμα, έμβιο, ζώο, σπονδυλωτό, θηλαστικό, σαρκοφάγο).

Κρίση είναι η ειδική εκείνη πρόταση που διαβεβαιώνει αν μια έννοια μπορεί να αποδοθεί ή να μην αποδοθεί σε μια άλλη (π.χ. γνωρίζοντας ότι η έννοια Έλληνας δεν υπάγεται στην έννοια Ασιάτης, είναι αυτονόητο ότι η δεύτερη από τις δυο αυτές έννοιες δεν μπορεί να αποτελέσει κατηγορούμενο της πρώτης).

Ο Αριστοτέλης δίδει τον ακόλουθο ορισμό για τον **συλλογισμό**: «Ο συλλογισμός είναι μια λογική διαδικασία, σύμφωνα με την οποία, αφού ορισμένα δεδομένα γίνουν δεκτά ως αληθινά, προκύπτει αναγκαστικά λόγω της ύπαρξης αυτών των δεδομένων, κάτι διαφορετικό από αυτά».

Οι λογικές αρχές:

1. **Η αρχή της ταυτότητας.** Κάθε έννοια είναι η ίδια με τον εαυτό της ή με το σύνολο των γνωρισμάτων της.
2. **Η αρχή της αντίφασης.** Δεν νοείται να αποδίδουμε μια ιδιότητα σε μια έννοια και συνάμα αυτή την ιδιότητα να την αφαιρούμε από την ίδια την έννοια.
3. **Η αρχή του αποκλειόμενου τρίτου ή μέσου.** Ανάμεσα σε δυο αντιφατικές έννοιες, δηλ. ανάμεσα στην απόδοση μιας ιδιότητας σε μια έννοια και στην ταυτόχρονη απόδοση μιας αντιφατικά αντίθετης ιδιότητας στην ίδια έννοια, δεν υπάρχει τρίτη λύση.
4. **Η αρχή του επαρκούς ή αποχρώντος λόγου.** Για κάθε διαβεβαίωση, για κάθε συμπέρασμα πρέπει να υπάρχει ένας επαρκής από λογική άποψη λόγος, ένας λόγος που να είναι από μόνος του ικανός, ώστε να οδηγήσει στο συμπέρασμα κατά τρόπο τυπικά έγκυρο και υποχρεωτικό.
5. **Η αρχή της αιτιότητας.** Κάθε αποτέλεσμα προέρχεται από ένα αίτιο και κάθε αίτιο οδηγεί σε ένα αποτέλεσμα.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Αριστοτέλους, *Περί ερμηνείας*.

- *Κατηγορίαι.*
- *Αναλυτικά πρότερα.*
- *Αναλυτικά ύστερα.*
- *Τοπικά.*
- *Σοφιστικοί έλεγχοι.*

Armin.J von, *Stoicorum Veterum Fragmenta*,(ed. Teubner 1964)

Austin J.L., *How to do things with words*, Oxford 1962

Blanche R., *Introduction a la logique contemporaine*, Paris 1957

Church A. *Introduction to mathematical logic*, Princeton, N.J.1956

Cicero, *Academica*.

- *Tusculanes disputationes*,
- *De natura deorum*.